

A red-tinted portrait of Alfred Rosenberg, a man with dark hair, wearing a suit and tie. The background is filled with faint, handwritten text in a cursive script, likely from his diary. The overall color scheme is a deep red.

ROBERT K. WITTMAN

DAVID KINNEY

Paholaisen PÄIVÄKIRJA

ALFRED ROSENBERG

**ja kolmannen valtakunnan
varastetut salaisuudet**

TAMMI

ROBERT K. WITTMAN

DAVID KINNEY

**Paholaisen
PÄIVÄKIRJA**

**ALFRED ROSENBERG
ja kolmannen valtakunnan
varastetut salaisuudet**

Suomentanut
Heikki Eskelinen

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI • HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos:

The Devil's Diary. Alfred Rosenberg and the Stolen Secrets of the Third Reich

Copyright © 2016 by Robert K. Wittman and David Kinney

Published by arrangement with Harper, an imprint of HarperCollins Publishers.

Suomenkielinen laitos © 2017 Kustannusosakeyhtiö Tammi

ISBN 978-951-31-8100-0

Painettu EU:ssa

Perbeillemme

Filosofian suuret muutokset tarvitsevat useiden sukupolvien ajan herätäkseen sykkivään elämään. Ja meidän nykyiset kuoleman kenttämme kukkiivat jonakin päivänä jälleen.

— ALFRED ROSENBERG

*Pienin askelin voi suistua joukkomurhiin, se on paha juttu.
Hyvin pienet askeleet riittävät.*

— ROBERT KEMPNER

Sisällys

Johdanto: Holvi	13
KATOAMISESTA LÖYTYMISEEN: 1949–2013	
1. Ristiretkeläinen	23
2. ”Kaikki on poissa”.	41
3. ”Tuijottamista suoraan pimeään sielun syövereihin”.	61
MONI ELÄMÄ VAAKALAUDALLA: 1918–1939	
4. ”Kohtalon lapsipuolia”	81
5. ”Maan vihatuin lehti!”	93
6. Yö laskeutuu.	121
7. ”Rosenbergin tie”	143
8. Päiväkirja	169
9. ”Nokkelaa toimintaa ja onnekkaita yhteensattumia”.	187
10. ”Minun kannaltani aika ei ole kypsä”	197
11. Maanpakolaisia Toscanassa	219
12. ”Olin voittanut puolelleni puolueen vanhan ydinjoukon”	237
13. Pako.	255

SODAN PYÖRTEISSÄ: 1939–1946

14. "Tulevien tapahtumien taakka"	267
15. Verkot viritettyinä	283
16. Varkaita Pariisissa	293
17. "Rosenberg, suuri hetkenne on tullut"	319
18. "Erikoistehtäviä"	341
19. "Oma traaginen ja erityinen kohtalomme"	365
20. Natsit naapureina	375
21. Kaaosministeriö	385
22. "Aivan raunioina"	407
23. "Uskollinen Hänelle loppuun saakka"	429
Jälkisanat	475
<i>Kiitokset</i>	478
<i>Liite A: Kolmannen valtakunnan kronologia</i>	480
<i>Liite B: Kertomuksen henkilöt</i>	483
<i>Viitteet</i>	486
<i>Lähteet ja kirjallisuutta</i>	517
<i>Henkilöhakemisto</i>	530

"Eläköön ikuinen Saksa!" Paikalliset natsit toivottavat Alfred Rosenbergin tervetulleeksi Heiligenstadtin Thüringeniin 1935. (ullstein bild / ullstein bild via Getty Images)

Johdanto: Holvi

Vuorella kohoava palatsi hallitsee ympärillään levittäytyvää kumpuilevaa baijerilaista maaseutumaisemaa laajalti. Seutu on niin kaunista, että se on saanut nimen Gottesgarten – Jumalan puutarha.

Banzin linnaa (Schloss Banz) ei voinut olla näkemättä alhaalla kiemurtelevan joen rantojen kylistä ja maalaistaloista. Palatsin leveät kiviset siivet hohtivat kultaisina auringonpaisteessa, ja kaksi kapeata suippenevaa tornia kohosi korkealle linnan barokkikirkon yläpuolelle. Linnalla on takanaan tuhatvuotinen historia kauppa-asemana, armeijoita torjumaan varustettuna linnoituksena ja benediktiiniluostarina. Se on sodissa ryöstetty ja tuhottu, mutta Baijerin hallitsijasuku, Wittelsbachit, on aina jälleenrakentanut sen loistokkaaseen asuun. Kuninkaat ja herttuat ja kerran myös Saksan viimeinen keisari Vilhelm II ovat astelleet sen upeissa saleissa. Keväällä 1945 tämä kolossi oli pahamaineisen, sotavuosien ajan Eurooppaa kolmannen valtakunnan loiston kohottamiseksi ryöstelleen erikoiskomennuskunnan viimeinen tukikohta.

Tappion lähestyessä kuuden ankaran sotavuoden jälkeen natsit olivat kaikkialla Saksassa polttaneet arkaluonteisia virka-arkistoja, jotta niiden sisältämiä asiakirjoja ei voitaisi takavarikoida ja käyttää heitä vastaan. Byrokraatit, jotka eivät kyenneet tekemään päätöstä papereittensa hävittämisestä, kuitenkin kätkivät niitä metsiin, kairoksiin, linnoihin ja Schloss Banzin kaltaisiin palatseihin. Eri puolilla maata valtavat salaisuuksia sisältävät arkistot odottivat löytäjiään, ja voittoisat liittoutuneet aloittivat niiden etsinnän. Kätköissä oli yksi-

tyiskohtaisia viranomaisten sisäiseen käyttöön tarkoitettuja pöytäkirjoja ja rekistereitä, jotka valaisivat Saksan kieroutuneen hallinnon toimintaa, asevoimien säälimätöntä sotastrategiaa sekä natsien pakkomielleltä, suunnitelmaa hävittää Euroopasta ”ei-toivottavat ainekset” lopullisesti ja ikiajoiksi.

Kenraali George S. Pattonin komentama Yhdysvaltain 3. Armeija ja kenraali Alexander Patchin komentama Yhdysvaltain 7. Armeija vyöryivät seudun yli. Ylitettyään Reinin muutamaa viikkoa aiemmin miehet olivat rynnänneet pahoin murjotun maan läntisten seutujen läpi vastuksinaan vain tuhotut sillat, hätäisesti kyhätty tiesulut ja yksittäiset itsepintaisen vastarinnan pesäkkeet.¹ He ohittivat kaupunkoja, jotka liittoutuneiden pommit olivat tuhonneet maan tasalle. He kulkivat läpi kylien, joissa ikkuna-aukot ammottivat tyhjinä eikä taloissa enää liehunut hakaristilippuja, vaan valkoisia lakanoita ja tyynyliinoja. Saksan armeija oli kutakuinkin hajonnut. Hitlerin kuolemaan oli vielä aikaa kolme ja puoli viikkoa.

Pian seudulle saavuttuaan amerikkalaiset kohtasivat hienostelevan, monokkelsilmäisen ja pitkävartisissa hyvin kiillotetuissa saappaissa astelevan aristokraatin. Kurt von Behr oli viettänyt sotavuodet Pariisissa ryöstäen yksityisiä taidekokoelmia ja rosvoten kotien kalusteita kymmenistä tuhansista Ranskan, Belgian ja Hollannin juutalaisten asunnoista.² Juuri ennen Pariisin vapautumista hän oli vaimoineen paennut Banziiin mukanaan rosvottuja aarteita kuormittain. Saatueeseen kuului 11 henkilöautoa ja neljä muuttoautoa.

Nyt von Behr halusi tehdä kaupat.

Hän lähti lähellä sijaitsevaan Lichtenfelsin pikkukaupunkiin ja pyrki sotilashallintoon kuuluvan upseerin Samuel Haberin puheille. Hän oli ilmeisestikin tottunut elämään ruhtinaallisesti palatsin taidokkain maalauksin koristettujen kattojen alla.³ Jos Haber antaisi von Behrin jäädä sinne, tämä näyttäisi upseerille natsien tärkeiden papereiden salaisen kätköpaikan.

Amerikkalainen kiinnostui asiasta. Sotilastiedustelu oli arvossaan, ja kun sotarikosoikeudenkäynnit alkoivat häämöttää lähitulevaisuu-

nessa, liittoutuneiden joukot olivat saaneet käskyn jäljittää asiakirjoja ja ottaa jokainen löytämänsä talteen. Pattonin armeijan mukana kulki sotilastiedustelun alainen tähän tehtävään määrätty yksikkö. Sen etsintäryhmät saivat pelkästään huhtikuun aikana haltuunsa 30 tonnia natsien arkistoaineita.⁴

Saatuana von Behriltä vihjeen amerikkalaiset ajoivat vuorelle ja porteista palatsiin tapaamaan isäntää. Natsi opasti heidät viisi kerrosta maan alle, missä sementtisen valseinän takana oli kätkössä valtava määrä natsien salaisia asiakirjoja. Arkistokansiot täyttivät valtavan holvin. Materiaalia, joka ei ollut mahtunut hyllyille, lojui läjissä huonetilan eri puolilla.

Kätkettyjen salaisuuksien luovuttamisen jälkeen von Behr – ilmeisesti käsitettyään, ettei hänen avauksensa pelastaisi häntä Saksan nöyryyttävän tappion tuhoisilta seurauksilta – valmistautui poistumaan näyttämöltä tyyliinsä säilyttäen. Hän pukeutui yhteen loisteliaista asepuvuistaan ja lähti vaimonsa kanssa heidän makuuhuoneeseensa syrjemmälle linnnaan. He kohottivat samppanjalasinsa ja joivat maljan kaiken päätymiselle laseissaan syanidilla terästettyä ranskalaista samppanjaa. ”Kohtauksessa oli kaikki melodraaman ainekset, niistähän natsijohtajat tuntuivat nauttivan”, kirjoitti muuan amerikkalainen sotakirjeenvaihtaja.

Sotilaat löysivät von Behrin ja hänen vaimonsa kokoon lysähtäneinä kaiken upeuden keskeltä. Tutkiessaan ruumiita he havaitsivat puolityhjän pullon yhä seisovan pöydällä.

Pari oli valinnut symboliarvoltaan merkittävän vuosikerran: viini oli vuodelta 1918, jolloin heidän rakas kotimaansa oli nujerrettu edellisen maailmansodan päätteeksi.⁵

Holvin paperit kuuluivat Alfred Rosenbergille, Hitlerin pääideologille ja natsipuolueen varhaiselle jäsenelle. Rosenberg oli ollut todistamassa jo puolueen synnyn esivaiheita 1919, jolloin katkerat ja vihaiset saksalaiset nationalistit löysivät johtajahahmoksi Adolf Hitlerin, mahtipontisesti puhuvan, kiertolaiselämää viettävän ensimmäisen maailmansodan veteraanin.

mäisen maailmansodan veteraanin. Marraskuussa 1923 päivänä, jona Hitler yritti syöstä vallasta Baijerin hallituksen, Rosenberg marssi müncheniläiseen oluttupaan aivan sankarinsa takana. Hän oli paikalla Berliinissä vuosikymmentä myöhemmin, kuin puolue otti vallan ja ryhtyi murskaamaan vastustajiaan. Hän oli taistelijana mukana, kun natsit muokkasivat koko Saksan mieleisekseen. Hän oli mukana loppuun asti sotaonnen kääntynyt ja koko kieroutuneen aaterakenelman sortuessa.

Ryhtyessään keväällä 1945 selvittämään valtavan asiakirjakätkön sisältöä – siihen kuului mm. 250 sidosta virallista ja yksityistä kirjeenvaihtoa – tutkijat tekijät erityisen merkittävän löydön: esiin tuli Rosenbergin yksityinen päiväkirja.

Käsin kirjoitettua tekstiä oli 500 sivun verran; osa siitä oli kirjoitettu sidottuun muistikirjaan, enemmän irtoliuskoille. Muistiinpanot alkoivat vuodesta 1934, jolloin Hitler oli ollut vallassa vuoden, ja päättyivät vuosikymmentä myöhemmin, muutamia kuukausia ennen sodan päättymistä. Kolmannen valtakunnan ylimmistä sisäpiiriläisistä vain Rosenberg, propagandaministeri Joseph Goebbels ja miehitetyn Puolan raaka kenraalikuvernööri Hans Frank jättivät jälkeensä päiväkirjoja.⁶ Muut, myös Hitler, veivät salaisuutensa mukanaan hautaan. Rosenbergin päiväkirjan odotettiin valaisevan kolmannen valtakunnan toimia natsipuolueen ylimmillä portilla neljännesvuosisadan toimineen miehen näkökulmasta.

Saksan ulkopuolella Alfred Rosenberg ei ollut yhtä tunnettu hahmo kuin Goebbels tai SS-joukkojen päämies Heinrich Himmler tai Hitlerin talouspäällikkö ja Saksan ilmavoimien komentaja Hermann Göring. Rosenbergin oli kamppailtava ja nahisteltava noiden natsiburokratian jättihahmojen kanssa saadakseen itselleen sellaista valtaa kuin itse arveli ansaitsevansa. Führer tuki häntä kuitenkin alusta loppuun asti. Hän oli Hitlerin kanssa täysin samaa mieltä tärkeimmistä perusasioista ja ehdottoman uskollinen johtajalleen. Hitler kierrätti häntä useissa puolueen ja hallituksen johtavissa tehtävissä, mikä nosti hänen profiliaan julkisuudessa ja takasi hänelle

laajalle ulottuvan vaikutusvallan. Kilpailijat Berliinissä inhosivat Rosenbergia, mutta puolueen rivijäsenten mielestä hän kuului Saksan tärkeimpiin miehiin: tässä oli suuri ajattelija, jota Führer itse kuunteli.

Rosenbergin sormenjäljet jäivät moniin natsi-Saksan pahamaineisiin rikoksiin.

Hän johti taideteosten, arkistojen ja kirjastojen ryöstöä Pariisista Krakovaan ja Kiovaan asti – saaliin, jota liittoutuneiden maineikkaat etsintäpartiot (*”Monuments Men”*) haravoivat esiin Saksan linnoista ja suolakaivoksista.

Hän istutti 1920 Hitlerin päähän katalan ajatuksen, että kommunistisen vallankumouksen ja Neuvostoliiton oli luonut yleismaailmallinen juutalaisten salaliitto, ja hän toisteli tätä päähänpintymäänsä uudelleen ja uudelleen. Rosenberg oli merkittävin tämän teorian saarnamiehistä, ja Hitler käytti sitä kahden vuosikymmenen kuluttua perustellakseen Saksan tuhoisaa sotaretkeä Neuvostoliittoon. Kun natsit valmistelivat hyökkäystään sinne, Rosenberg vannoi, että tuosta sodasta tulisi ”puhdistava biologinen maailmanvallankumous”, joka hävittäisi lopullisesti ”kaikki nuo rotua saastuttavat juutalaisten ja heidän sekasikiöidensä taudinsiemenet”.⁷ Itärintaman sodan ensimmäisinä vuosina, jolloin saksalaiset olivat työntäneet puna-armeijan Moskovan edustalle, Rosenberg johti Baltiaa, Valko-Venäjää ja Ukrainaa terrorisoinutta miehityshallintoa, ja hänen ministeriönsä teki yhteistyötä kansanmurhaa toteuttavien Himmlerin ”puhdistuskomennuskuntien” kanssa, jotka tekivät juutalaisten joukkomurhia kaikkialla miehityksellä itäalueilla.⁸

Rosenberg oli holokaustin varsinainen pohjustaja. Hän ryhtyi julkaisemaan myrkyllisiä ajatuksiaan juutalaisista 1919 ja levitti puolueen sanomalehden päätoimittajana sekä artikkeleiden, pamflettien ja kirjojen kirjoittajana puolueen vihasanomaa. Myöhemmin Rosenberg sai Hitleriltä erikoisvaltuudet ideologisten kysymysten hoitajaksi, ja tungeksivat ja suosiotaan osoittavat väkijoukot toivottivat hänet tervetulleeksi kaikkialla kolmannen valtakunnan kylissä ja kaupungeissa. Hänen teoreettista pääteostaan *Mythus des 20. Jahrhunderts*

(”20. vuosisadan myytti”) myytiin yli miljoona kappaletta ja sitä pidettiin Hitlerin *Mein Kampf*in (*Taisteluni*) ohella natsi-ideologian keskeisenä tekstinä. Raskaslukuisiin kirjoituksiinsa Rosenberg lainasi muilta puolivillaisilta kynämiehiltä poimimia vanhentuneita käsitteitä rodusta ja maailmanhistoriasta ja yhdisteli ne omalaatuisiksi poliittiseksi uskomusjärjestelmäksi. Puolueen paikallis- ja aluepäälliköt kertoivat hänelle pitäneensä tuhansia puheita hänen sanansa alituisena ohjenuoranaan.

”Tästä he löysivät sekä suuntaviittoja että aineistoa taisteluun”, Rosenberg kerskui päiväkirjassaan.⁹ Yli miljoona ihmistä surmanneen Auschwitzin tuhoamisleirin päällikkö Rudolf Höss sanoi etenkin kolmen miehen sanojen antaneen hänelle psykologisen valmiuden tehtäväänsä; nämä miehet olivat Hitler, Goebbels ja Rosenberg.¹⁰

Ideologilla oli kolmannessa valtakunnassa tilaisuus nähdä, että hänen filosofisia näkemyksiään toteutettiin käytännössä, ja Rosenbergin oppien seuraukset olivat tappavia.

Hän kirjoitti päiväkirjaansa 1936: ”Joudun yhä uudelleen raivon valtaan ajattellessani, mitä tämä juutalainen loiskansa on tehnyt Saksalle. Ainakin yhdestä asiasta voin kuitenkin tuntea tyydytystä: olen tehnyt osuuteni tämän petoksen paljastamisessa.”¹¹ Rosenbergin ajatukset laillistivat ja järkeistivät miljoonien ihmisten murhan.

Marraskuussa 1945 Nürnbergiin kokoontui poikkeuksellinen kansainvälinen sota-oikeus tuomitsemaan sotarikoksista syytettyinä pahamaineisimmat henkiin jääneet natsit. Rosenberg oli heidän joukossaan. Syytteet perustuivat liittoutuneiden sodan päättyessä haltuunsa saamaan saksalaisten asiakirjojen suureen massaan. Hans Fritzsche, jonka sotarikossyytteen perusteena oli toiminta propagandaministeriön uutisosaston päällikkönä, kertoi oikeudenkäynnin aikana eräälle vankilapsykiatrilte, että Rosenbergilla oli ollut keskeinen osuus Hitlerin käsitysten muovautumiseen 1920-luvulla, ennen natsien nousua valtaan. ”Käsitykseni mukaan hän vaikutti Hitleriin tavattoman voimakkaasti siihen aikaan, kun Hitler vielä jotakin ajatteli”, sanoi Fritzsche, joka sai vapauttavan tuomion Nürnbergissä,

mutta myöhemmin yhdeksän vuoden vankeustuomion saksalaiselta natsien tekoja käsittelevältä tuomioistuimelta. ”Rosenberg on tärkeä, koska hänen pelkästään teoreettiset ajatuksensa muuttuivat Hitlerin käsissä käytännön todellisuudeksi. ... Traagista on se, että Rosenbergin fantastisia teorioita ryhdyttiin toteuttamaan.”

Fritzschen selityksen mukaan Rosenberg oli ”pääsyylinen kaikkien täällä syytettyjen penkillä istuvien joukossa”.¹²

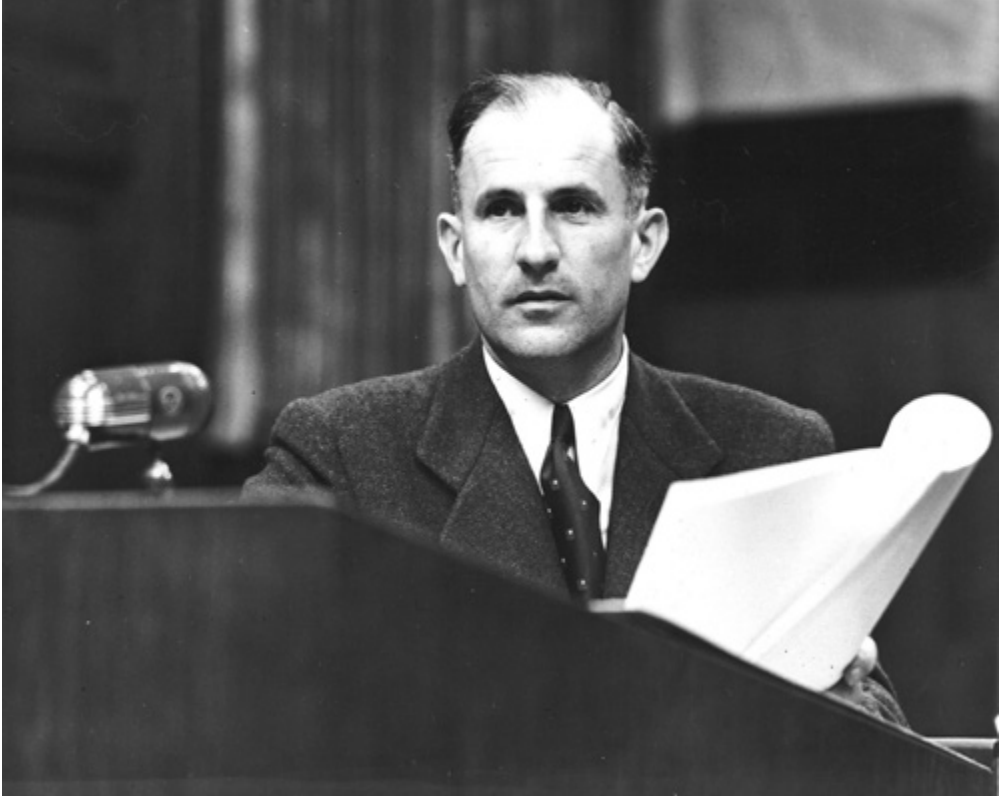
Yhdysvaltain pääsyyttäjä Robert H. Jackson sanoi Rosenbergin olevan ”herrarotuaatteen älyllinen ylipappi”.¹³ Tuomarit totesivat tämän natsin syylliseksi sotarikoksiin, ja 16.10.1946 Rosenbergin päivät päättyivät keskellä yötä köydensilmukkaan.

Seuraavina vuosikymmeninä historiantutkijat, jotka yrittävät ymmärtää, miten ja miksi vuosisadan suurimman mullistuksen tapahtumat vyöryivät, ovat ututterasti syventyneet liittoutuneiden sodan päättyessä takavarikoimiin miljooniin asiakirjoihin. Jäljelle jäi valtava määrä todistusaineistoa – salaisia sotilasasiakirjoja, yksityiskohtaisia ryöstösaaliiden inventaareja, yksityisiä päiväkirjoja, diplomaattien asiakirjoja, puhelinkeskusteluista tehtyjä muistiinpanoja, hyytäviä byrokraattien muistioita, joissa käsitellään joukkomurhia. Kun oikeudenkäynnit päättyivät 1949, amerikkalaiset syyttäjät sulkiivat toimistonsa, ja takavarikoidut saksalaiset asiakirjat laivattiin Potomac-joen rannalla Virginian Alexandriassa sijaitsevaan vanhaan torpedotehtaaseen. Siellä asiakirjat luetteloiitiin siirrettäväksi Yhdysvaltain Kansallisarkistoon. Ne mikrofilmattiin ja lopulta suurin osa alkuperäisistä asiakirjoista lähetettiin takaisin Saksaan.

Jotakin kuitenkin tapahtui Rosenbergin salaisen päiväkirjan pääosalle. Se ei koskaan saapunut Washingtoniin. Sitä ei koskaan kirjoitettu puhtaaksi eikä käännetty, eivätkä kolmannen valtakunnan asioiden tutkijat päässeet päiväkirjan kokonaisuuteen käsiksi.

Päiväkirja katosi neljä vuotta sen jälkeen, kun se oli löydetty baijerilaisen palatsin kellarin uumenista.

KATOAMISESTA
LÖYTYMISEEN
1949–2013

Syyttäjä Robert Kempner Nürnbergin oikeuspalatsissa. (U.S. Holocaust Memorial Museum, kuva John W. Mosenthal)

Tosielämän trilleri natsi-ideologin kadonneen päiväkirjan etsinnästä ja löytämisestä tarkentaa kuvaa natsien valtaannoususta, holokaustin taustasta sekä Hitlerin sisäpiirin suhteista ja toiminnasta.

Adolf Hitlerin vaikutusvaltaiseen sisäpiiriin alusta asti kuulunut Alfred Rosenberg loi maineensa levittämällä Saksaan syövyttävää juutalaisvihaa. Kun kolmas valtakunta luotiin, hänen rasistista filosofiaa julistavasta pääteoksestaan tuli siellä bestseller ja kansallissosialistisen katsoimuksen kulmakivi.

Rosenbergin yksityinen päiväkirja löydettiin baijerilaisesta linnasta sodan päättyessä. Nürnbergin sotarikosoikeudenkäynnin syyttäjät tutkivat sitä, mutta oikeudenkäynnin jälkeen se katosi salaperäisesti.

Robert K. Wittman, FBI:n erikoisasiamies ja taiderikosten tutkija, kuuli päiväkirjasta 2001. Alkoi vuosikymmenen kestänyt etsintä; mutkikkaiden polkujen varrelta löytyi kaksi yli 80-vuotiasta sihteeriä, omalaatuinen professori ja hyötyä havitteleva jäteurakoitsija. Omalle ristiretkelleen lähteneestä Nürnbergin syyttäjistä, joka salakuljetti päiväkirjan Saksasta, sen lopulta luovuttaneeseen mieheen jokaisella oli syynsä totuuden salaamiseen.

Päiväkirjassaan Rosenberg kertoo roolistaan suunnattoman arvokaiden taidearteiden anastamisessa ja Neuvostoliiton alueiden raa'assa miehityshallinnossa, keskusteluistaan Hitlerin kanssa sekä alituisesta kilpailustaan Göringin, Goebbelsin ja Himmlerin kanssa.

Paholaisen päiväkirja on matka radikaaleilla näkemyksillään ”lopulliseen ratkaisuun” tien avanneen miehen psyykeen.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-951-31-8100-0